

NIETECHNICZNE STRESZCZENIE DOŚWIADCZENIA

1. Tytuł projektu: Ryba w stresie – dermalny system odpowiedzi na stres – jak to działa?

2. Czas trwania projektu: 36 miesięcy

Słowa kluczowe (maksymalnie 5 słów): ryby, skóra, stres oksydacyjny, melatonina, kortyzol

Cel projektu (art. 3 ustawy) (wpisać odpowiednią kategorię z poniższych): A

A. Badania podstawowe

B. Badania translacyjne lub stosowane

C. Badania mające na celu zachowanie gatunku

D. Badania z zakresu medycyny sądowej

E. Badania zapewniające poprawę dobrostanu zwierząt lub warunków chowu lub hodowli zwierząt gospodarskich

F. Badania w celu opracowania i produkcji produktów leczniczych, środków spożywczych, pasz lub innych substancji lub produktów, lub badań ich jakości, skuteczności lub bezpieczeństwa stosowania

G. Badania w celu ochrony środowiska naturalnego

H. Badania w celu kształcenia na poziomie szkolnictwa wyższego lub szkolenia w celu nabycia lub doskonalenia kompetencji zawodowych

5. OPIS PLANOWANEGO DOŚWIADCZENIA

Należy określić cel naukowy lub edukacyjny doświadczenia, w tym przewidywane szkody, jakie może ono spowodować u wykorzystywanych zwierząt, i korzyści, jakie przyniesie ono dla rozwoju nauki i dydaktyki. Maksymalnie 250 słów, tekst musi być zrozumiały dla niespecjalisty.

Skóra kręgowców stanowi barierę biologiczną chroniącą organizm przed negatywnym wpływem czynników zewnętrznych oraz pośredniczy w wymianie informacji między środowiskiem wewnętrznym i zewnętrznym. Projekt jest kontynuacją naszych badań, w których po raz pierwszy, wykazaliśmy istnienie dermalnego systemu odpowiedzi na stres (CSRS) w skórze. Celem projektu jest znalezienie odpowiedzi na pytanie: jak działa dermalny system odpowiedzi na stres ryb kostnoszkieletowych (na przykładzie dwóch gatunków bałtyckich: ciernika i storni), gdy poddamy je działaniu stresu oksydacyjnego w warunkach laboratoryjnych? Czynnikiem wywołującym stres oksydacyjny będzie dwuchromian potasu. **Nie chodzi jednak o kolejne badania dobrze poznanego stresu oksydacyjnego wywołanego działaniem dwuchromianu potasu, lecz o zbadanie reakcji ze strony CSRS na stres oksydacyjny.** Najpierw przeprowadzimy badania (*in vitro*) izolowanych fragmentów skóry storni, które poddamy działaniu różnych stężeń dwuchromianu potasu i na tej podstawie wybierzemy dawki i czas

ekspozycji ryb w akwariach do właściwego eksperymentu (*in vivo*). Nie przewidujemy szkodliwego wpływu dwuchromianu potasu na badane ryby ze względu na niski zakres stężeń jak i krótki czas ekspozycji. Przypuszczamy, że melatonina, jej metabolity, kortyzol wraz z innymi wskaźnikami stresu oksydacyjnego obecnymi w skórze i śluzie ryb tworzą spójny system odpowiedzi na stres. Dowiemy się:

- czy stres oksydacyjny wpływa na biosyntezę melatoniny i powstawanie jej metabolitów w skórze ciernika i storni, a także na uwalnianie melatoniny i jej metabolitów do śluzu u storni?
- czy istnieje związek między poziomem melatoniny i jej metabolitów w skórze ciernika oraz skórze i śluzie storni a poziomem kortyzolu oraz wartościami wskaźników stresu oksydacyjnego? Chcemy przedstawić nowy mechanizm odpowiedzi na stres oksydacyjny u ryb i otworzyć nowy kierunek badań nad dermalnym systemem odpowiedzi na stres u innych kręgowców.

6. LICZBA ORAZ GATUNKI ZWIERZĄT PLANOWANYCH DO WYKORZYSTANIA W DOŚWIADCZENIU

ciernik (*Gasterosteus aculeatus*) – 105 sztuk

stornia (*Platichthys flesus*) – 114 sztuk

7. OPIS UWZGLĘDNIENIA ZASAD ZASTĄPIENIA, OGRANICZENIA I UDOSKONALENIA¹

Przygotowując projekt badawczy, sprawdziłam istniejącą wiedzę w zakresie objętym wnioskiem badawczym, w bazach danych:

PUBMED; ScienceDirect; Web of Science (JCR); FishBase; Research Gate; Google Scholar

Wykorzystałam słowa kluczowe:

Ryby/ skóra/ stres oksydacyjny/ dwuchromian potasu/ melatonina/ AFMK/ kortyzol/ inkubacja/ ekspresja genów/ ASMT/ AANAT

Na podstawie przeszukania istniejącej literatury, stwierdzam, że:

---

¹ Przy wypełnianiu wzorować się na instrukcji wypełniania wniosku W1 punkt. 8

A. Nagromadzony materiał badawczy pozwala na stwierdzenie, że: dwuchromian potasu jest dobrze poznanym czynnikiem oksydacyjnym przebadanym u ryb i wybranie go w naszym projekcie w celu wywołania stresu oksydacyjnego w skórze jest zasadne.

B. Brak jest danych dotyczących: dermalnego systemu odpowiedzi na stres u ryb, ponieważ zgodnie z dostępną literaturą jak dotąd nikt takich badań u ryb nie prowadził oprócz naszego zespołu. Obecny projekt jest zaawansowaną kontynuacją badań z lat 2012-2017 (projekt NCN pt. „Hormony stresu w skórze ryb”). Wtedy wykazaliśmy po raz pierwszy, że istnieją wszelkie przesłanki świadczące o tym, że w skórze ryb jest obecny lokalny system odpowiedzi na stres.

Wówczas analizowaliśmy jedynie izolowane fragmenty skóry storni, które poddawaliśmy działaniu kortyzolu, w dawkach imitujących warunki stresu, natomiast nie prowadziliśmy badań na rybach poddawanych stresowi. Dowiedliśmy, że kortyzol wpływa na uwalnianie melatoniny i jej metabolitów z fragmentów skóry storni w sposób zależny od dawki. Ponadto stwierdziliśmy, że można przyjąć z dużym prawdopodobieństwem, że melatonina i jej metabolity powstają w skórze ciernika. Choć badania dostarczyły wyraźnych przesłanek, że u ryb jest obecny dermalny system odpowiedzi na stres, pozostało znalezienie odpowiedzi na kluczowe pytanie: jak działa ten system w sytuacji, gdy ryba jest poddana działaniu stresu?

Wyniki naszych badań zostały opublikowane;

Kulczykowska E., Kleszczyńska A., Gozdowska M., Sokołowska E., 2017. The time enzyme in melatonin biosynthesis in fish: Day/night expressions of three aralkylamine N-acetyltransferase genes in three-spined stickleback. *Comparative Biochemistry and Physiology, Part A* 208, 46-53

Kulczykowska E., Kalamarz-Kubiak H., Gozdowska M., Sokołowska E., 2018. Cortisol and melatonin in the cutaneous stress response system of fish. *Comparative Biochemistry and Physiology, Part A* 218, 1-7

Uzyskanie danych z proponowanego projektu pozwoli na:

A/ Rozwinięcie teoretyczne/poznawcze istniejącej wiedzy w kierunku przedstawienia nowego mechanizmu odpowiedzi na stres oksydacyjny u ryb

B/ Zastosowanie uzyskanej wiedzy polegające na otwarciu nowego kierunku badań (nad dermalnym systemem odpowiedzi na stres) u innych kręgowców. Ponadto publikacje, które powstaną staną się podwaliną do dalszych badań nie tylko naszego zespołu, ale i wielu grup naukowców zajmujących się

stresem.

Zasada zastąpienia

Zważywszy na budowę skóry ryb kostnoszkieletowych, która pokryta jest łuskami lub tarczками kostnymi i dodatkowo wydziela śluz nie można znaleźć ekwiwalentu wśród innych zwierząt dla modelu z użyciem ryb. Jednakże zastosowanie metody hodowli tkankowej *in vitro* na etapie wyboru dawek dwuchromianu potasu i czasu ekspozycji na ten czynnik, pozwala znacznie ograniczyć ilości ryb użytych do badań *in vivo*.

Zasada ograniczenia

Planowane badania uwzględniają wykorzystanie najmniejszej możliwej liczby ryb w poszczególnych grupach. Przewidziana liczba ryb jest niezbędna do prawidłowego przeprowadzenia analiz zarówno biochemicznych [oznaczanie poziomu melatoniny i jej metabolitów, kortyzolu, wartości wskaźników TBARS (Thiobarbituric Acid Reactive Substances), TAC (Total Antioxidant Capacity)], genetycznych [poziom ekspresji genów kodujących enzymy uczestniczące w biosyntezie melatoniny: AANAT (N-acetylotransferaza serotoninowa) i ASMT (5-hydroksyindolo-O-metylotransferaza)], histologicznych oraz do przeprowadzenia prawidłowych analiz statystycznych otrzymanych wyników.

Zasada udoskonalenia

Wszystkie procedury opisane we wniosku są zaplanowane tak, aby ograniczyć stres podczas przeprowadzania doświadczeń.

Na szczególną uwagę zasługuje fakt wymiany wody z użyciem pompy akwarystycznej a nie tradycyjne przenoszenie ryb za pomocą podrywki z jednego akwarium do drugiego, co wiąże się dodatkowym stresem. Należy nadmienić, że ryby podczas aklimatyzacji są przyzwyczajane do zmiany wody w akwariach podczas rutynowych czynności związanych z ich utrzymaniem.

Poza tym zastosowanie do badań metod inżynierii tkankowej 3D *in vitro* pozwala lepiej imitować fizjologiczne warunki *in vivo*, niż w powszechnie stosowanych metodach 2D hodowli statycznej *in vitro*. Warunki hodowli 3D pozwalają na lepszy dostęp tlenu i składników odżywczych do komórek a co za tym idzie lepszą komunikację pomiędzy poszczególnymi warstwami komórek.

8. Projekt jest objęty oceną retrospektywną²

- ☐ TAK - na podstawie art. 53 ust. 1 ustawy
- ☐ TAK - na podstawie art. 53 ust. 3 ustawy
- ☐ NIE

---

² Wypełnia właściwa lokalna komisja etyczna ds. doświadczeń na zwierzętach. Należy zaznaczyć właściwe pole.